

Heropbloei van **DE HAUTE ÉPOQUE**

onder

Met de opkomende gastronomie in de 14e en 15e eeuw, deden de eerste kookboeken hun intrede. Op feestdagen werd de tafel op schragen gezet in de grote zaal van het kasteel. Om de bediening te vergemakkelijken, zaten de gasten allemaal aan één zijde.

Tafel op schragen, Frankrijk, ca. 1473-1478 (datering door dendrochronologie). Eiken- en kastanjehout met gesculpteerde maaswerkpatronen. Aangekocht door het Musée des Arts Décoratifs de Paris bij Drouot in december 2010. © Les Arts Décoratifs.

Het is gemakshalve dat antiquairs de benaming 'haute époque' kozen voor werken daterend van het einde van de Grieks-Romeinse oudheid tot het begin van de renaissance. Die verzamelnaam ging gaandeweg ook stukken uit de 16e en het begin van de 17e eeuw aanduiden. Lange tijd liet men meubelen uit die periode links liggen, want het gaat vooral om kisten en buffetten, bovendien vrij zeldzaam en al vaak gebruikt. Toch zijn sommige stukken bijzonder decoratief. Sinds enkele jaren kunnen ze rekenen op de belangstelling van verzamelaars en liefhebbers. De een is erudiet en stelt vooral belang in de historische waarde van die stukken, de ander is trendsetter, die vooral de decoratieve waarde ervan apprecieert. De Londense handelaar Nicholas Mullany, een van de grootste haute-époque-specialisten en deelnemer aan de belangrijkste internationale beurzen, gunt COLLECT een blik achter de schermen van deze heel aparte markt. (cd)



Nicholas Mullany

“We selecteren amper 1 procent van het aanbod van haute époque”

INTERVIEW: CHRISTOPHE DOSOGNE

Het in Londen gevestigde Mullany is een van de grootste kunsthandels ter wereld met de haute époque als enige specialiteit. De lijst van internationale klanten oogt indrukwekkend. Sommigen behoren tot de grootste verzamelaars van oude kunst. Ook de tentoonstellingen en beurzen waar Mullany aan deelneemt, zijn niet van de minste: BRAFA (Brussel), Biennale Internazionale dell'Antiquariato (Florence), Biennale des Antiquaires (Parijs), Masterpiece (Londen) en Spring Masters (New York). Directeur Nicholas Mullany staat bekend om de kwaliteit van de objecten die hij aanbiedt en het grondige onderzoek dat hij verricht. Hij nodigt ons uit voor een blik achter de schermen van een van de meest prestigieuze marktsegmenten. Ons gesprek vindt plaats in volle voorbereiding voor de editie 2015 van de biënnale van Florence.

COLLECT: Wat is de Haute Epoque eigenlijk? Hoe zou u dat omschrijven voor een beginner?

NICK MULLANY: ‘haute époque’ kun je letterlijk vertalen als ‘high times’. Die benaming dook voor het eerst op in ons marktsegment in de negentiende eeuw, ter aanduiding van kunstwerken uit de middeleeuwen, de renaissance en de zeventiende eeuw. Het is een beetje een containerbegrip, dat betrekking heeft op niet minder dan tien eeuwen kunstgeschiedenis en de vele stijlen die je in die periode had. Het is eigenlijk vakjargon, zonder historisch belang of precieze esthetische inhoud.

Vanwaar uw belangstelling voor de haute époque?

Ik ben opgegroeid in Australië, waar de haute époque niet meteen gemeengoed is. Ik heb me al vaak de vraag gesteld. Ik denk dat mijn belangstelling gegroeid is tijdens mijn fietsvakanties in Europa, toen ik achttien was. “Ik reisde vooral veel in de noordelijke helft van Europa. Ik ging

gewoon waarheen ik zin had. Zo heb ik ontelbare uren doorgebracht in kerken, kloosters en kleine landelijke stadjes, waar de musea bulkten van de middeleeuwse kunst. Ik was echt overdonderd. Die ervaring heeft me diepgaand beïnvloed. Vooral de middeleeuwse beeldhouwkunst heeft me erg geroerd, meer dan welke andere kunstvorm dan ook. Gaandeweg gaf het louter kijken naar werken me geen voldoening meer. Dus begon ik te verzamelen en later stapte ik in de internationale handel.

Wordt de haute époque gekenmerkt door hooflijnen, grote meesters?

Ja, natuurlijk. In elk van de periodes die ik zojuist vermeldde, had je tal van historisch belangrijke meesters. Velen van hen zijn trouwens wel bekend bij het grote publiek. Het is echt onbegonnen werk



© Mullany Haute Epoque Fine Art

onder

In de middeleeuwen was Sint-Antonius de patroon van de Orde van Sint-Antonius. Deze was gesticht rond 1100 en had als voornaamste doel de armen te helpen en te verzorgen. Door de stilistische karakteristieken is dit meesterwerk met zekerheid toe te schrijven aan de Florentijnse beeldhouwer Bartolomeo di Giovanni d'Atore, bekend onder de naam Baccio da Montelupo (1469- ca. 1435). Baccio da Montelupo, 'Sint-Antonius'. Firenze, Italië, ca. 1510-1515. Terra cotta met sporen van de originele polychromie, 85 x 29,2 x 22,7 cm. © Mullany Haute Epoque Fine Art.



“De meeste verzamelaars van haute époque zijn discreet. Ze koesteren hun collectie en delen hun passie alleen met mensen die het naar waarde weten te schatten.”



“Ik zal nooit die dame vergeten die stilletjes zat te wenen voor een werk dat we presenterden op de BRAFA.”

boven
Maagd met Kind. Frankrijk, Laag-Normandië, Cotentin, ca. 1400. Kalksteen met sporen van originele polychromie, 105,5 x 28,7 x 17,8 cm. © Mullany Haute Epoque Fine Art.

rechts
Deze prachtige Franse renaissance-tafel in de vorm van een Lotharings kruis, komt uit een Belgische privécollectie. Tafel in de vorm van een Lotharings kruis. Frankrijk, Île de France, ca. 1560-1580. Notenhout, 81 x 165 x 75 cm. © Mullany Haute Epoque Fine Art.

om een rangorde in te stellen, want dat is zoals een van je eigen kinderen vóór de andere plaatsen. Hoewel ons aanbod alle domeinen van de haute époque bestrijkt, ligt de nadruk toch vooral op de kunst uit de middeleeuwen en de renaissance, met dan nog eens speciale voorkeur voor objecten van het Europese vasteland. Zelf ben ik een groot liefhebber van kunst uit de oude Nederlanden en werk van de Bourgondische grootmeesters uit de 14de en 15de eeuw, zoals Claus de Werve, Claus Sluter en Jean de la Huerta, maar ik ben ook geboeid door de virtuoze gotische sculpturen van de Duitse kunstenaar Tilman Riemenschneider en de fascinerende schoonheid van de ‘Schöne Madonnen’, te danken aan kunstenaars van wie de naam vaak verloren is gegaan ...

Zijn grote namen belangrijk voor een koper?

Meesterwerken van grote kunstenaars uit de middeleeuwen, de renaissance en het begin van de barok vinden is heel moeilijk. Sommige klanten reageren natuurlijk meteen wanneer ze dergelijke schatten aangeboden krijgen, maar in tegenstelling tot andere marktsegmenten beperken de liefhebbers van de haute époque zich niet tot de lijst van ‘grote namen’. De meerderheid van onze klanten kiest op basis van de kwaliteitskenmerken: de conditie waarin het verkeert, de zeldzaamheid en de herkomst, eerder dan de naam van de kunstenaar. Soms hebben ze een bijzondere interesse voor bepaalde heiligenfiguren, omdat die voor hen een speciale betekenis hebben, maar ze laten zich toch eerder leiden door algemene criteria: de kwaliteit van een werk en hun liefde voor kunst, een emotionele en irrationele reflex die optreedt wanneer een object hun hart sneller doet slaan.

Hoe gaat het tegenwoordig met de gemiddelde prijsklasse?

Zoals voor veel andere segmenten en de antiekmarkt in het algemeen, meer bepaald de oude meesters, waren de afgelopen jaren bijzonder moeilijk. Werken van middelmatige kwaliteit of sterk gerestaureerde werken hebben het zwaarst te lijden gehad, terwijl de prijs van kwaliteit alleen maar gestegen is en nog verder zal stijgen, door de zeldzaamheid. Elke week krijgen we uit alle hoeken van de wereld objecten aangeboden. Amper één procent daarvan accepteren we!

Wat is het profiel van een liefhebber van de haute époque?

Onze klanten komen van alle continenten. Een groot deel komt van het Europese vasteland, maar er zitten ook veel Britten en Amerikanen bij. Verder zijn er ook klanten uit Zuid-Amerika, Rusland, het Verre Oosten, Oceanië en Zuid-Afrika. De meesten zijn gedistingeerd en onderlegd. Velen zijn ervaren verzamelaars, met een grondige kennis van de sector. Anderen zijn nieuwelingen, aange trokken door het tijdloze van de haute époque, dat vertrouwen inboezemt. Het zijn allemaal stijlvolle mensen met een uitgelezen smaak. Kwaliteit en een mooie presentatie weten ze dan ook te appreciëren. Ze hebben een universele belangstelling en verzamelen een beetje van alles, in de geest van het ‘rariteitenkabinet’. Velen koesteren een passie voor oude kunst en besteden er het gros van hun tijd aan. We zijn trots op onze band met die klanten. Wat een verschil met die onbesuisde verzamelaars uit andere sectoren! Het is ook zo dat de meeste verzamelaars van haute époque ouder zijn dan degene die zich aangetrokken voelen tot bijvoorbeeld hedendaagse kunst, onder invloed van de heersende trends. Al heb je toch ook al jongeren die er belangstelling voor koesteren. Het aantrekken van meer jonge klanten is in onze branche al lang een prioriteit. Vergeet niet dat oude kunst een vaste waarde is en verrassend genoeg vaak ook stukken goedkoper is dan hedendaagse kunst, waarvan de recente recordprijzen alleen nog betaald kunnen worden door miljardairs. Minder kapitaalkrachtige jonge verzamelaars dienen te beseffen dat je tegenwoordig nog een middeleeuwse sculptuur of een fraai object uit de renaissance



of de 17e eeuw kunt kopen voor een fractie van de prijs van een hedendaags werk. En dan spreken we over dezelfde kwaliteit!

Hoe gedraagt een gemiddelde klant zich?

De meeste verzamelaars van haute époque zijn discreet. Ze koesteren hun collectie en delen hun passie alleen met mensen die het naar waarde weten te schatten. Het gaat er hen helemaal niet om indruk te maken en het zijn al evenmin speculanten. Geen enkele van de werken die we aan hen verkopen, doen ze van de hand. Die objecten zijn voor hen net familieleden, levensgezellen. Iedere verzamelaar wil natuurlijk zeker zijn dat hij een goede investering doet, want het is toch een aardig bedrag dat hij moet neertellen. Toch blijft het vooral een emotionele keuze, er is een speciale band met het betreffende object. Dat heb ik al meermaals kunnen vaststellen. Ik zal nooit die dame vergeten die stilletjes zat te wenen voor een werk dat we presenteerden op de BRAFA. Kunnen uitpakken met objecten die zulke intense emoties teweegbrengen, schenkt bijzonder veel voldoening. Dat is de charme van ons beroep! Los van dit irrationele aspect nemen de meeste van onze klanten wel de nodige tijd om na te denken. Het is niet uitzonderlijk dat iemand onze stand meer dan één keer bezoekt, om het object aandachtig te onderzoeken, te overdenken of het past in zijn collectie, vóór hij de knoop doorhakt. We sporen die mensen trouwens ook aan om goed na te denken, rekening houdend met het toch niet onbelangrijke bedrag en het sentimentele aspect.

Hoe is die markt geografisch gespreid?

Frankrijk vormt traditioneel het hart van de haute époque. De Franse Revolutie, het vernielen en verkopen van religieuze schatten en objecten heeft de honger van de verzamelaars voor die kunst danig aangewakkerd. Dat duurde tot in de 20ste eeuw. Een tweede golf van vernielingen, onder Louis-Philippe (1830-1848) en Napoleon III (1852-1870), bracht weer andere werken op de internationale markt. De belangstelling voor de haute époque is nog altijd bijzonder sterk in Frankrijk, maar ook in België, Nederland en Duitsland, waar veel van onze klanten en grote verzamelaars wonen, al zijn er nu ook steeds meer kopers van buiten Europa.



Paar kandelaars. Zuid-Duitsland, ca. 1500. Brons, hoogte 53 cm. © Mullany Haute Epoque Fine Art.

Waarom doen ze dat soort aankopen? Kiezen ze voor een volledige haute-époque-inrichting, of combineren ze dat met werken van andere periodes of stijlen, zoals hedendaagse kunst en etnische kunst?

Beide komen voor. Sommige van onze klanten bezitten historische woningen, kastelen of prachtige landhuizen die de nodige flexibiliteit bieden en die ze inrichten volgens een bepaalde stijl of periode. Anderen bezitten huizen of appartementen waarin oude stukken het gezelschap krijgen van uitgesproken hedendaagse stukken. In steden als Londen, Parijs en New York is zelfs voor de rijken de ruimte beperkt, en dat heeft natuurlijk een invloed op de vorm van hun woning en dus ook op de manier waarop ze hun collectie inrichten. De intrinsieke schoonheid van een polychrome middeleeuwse sculptuur, een gotische stoel of tafel, een bronzen object uit de renaissance of een schilderij uit de vroege barok is echter van die aard dat ze makkelijk te combineren zijn met welk type van werk dan ook. De laatste jaren stellen we vast dat verzamelaars van etnische kunst steeds meer belangstelling tonen voor middeleeuwse sculpturen, vooral objecten van hout daterend van vóór de 14de eeuw, omdat ze vinden dat die perfect passen bij hun bestaande collectie, of er in ieder geval een mooie aanvulling op vormen.

“Minder kapitaalkrachtige jonge verzamelaars dienen te beseffen dat je tegenwoordig nog een middeleeuwse sculptuur of een fraai object uit de renaissance of de 17de eeuw kunt kopen voor een fractie van de prijs van een hedendaags werk.”



boven

Gedurende de hele middeleeuwen fungeerden kisten als opbergruimte voor diverse dagdagelijkse spullen. Aangezien men zich vaak verplaatste, was het makkelijk om op die manier al het nodige met zich mee te nemen. Daarom moesten de kisten solide zijn en verstevigd met ijzeren hang- en sluitwerk, dat vaak heel decoratief was. Kist met ijzerwerk. Frankrijk, 14e eeuw. Eikenhout en smeedijzer, de planken zijn met elkaar verbonden met pen-en-gatverbinding, 89 x 165 x 79 cm. Musée des Arts Décoratifs, Parijs, Erfgenamen Emile Peyre, 1905. © Les Arts Décoratifs. Foto : Jean Tholance.

Vormt het vaak religieuze karakter van deze kunst een rem? Ziet u een verschil tussen de katholieke wereld en de protestantse?

Omdat veel van die kunstwerken een religieuze inslag hebben, denkt men vaak dat je er ontvankelijk voor moet zijn, dat je zelf gelovig moet zijn. Dat hoeft helemaal niet zo te zijn. De werken uit die periode zijn natuurlijk ontstaan in een uitgesproken religieuze context, maar ze worden toch vooral gewaardeerd om hun intrinsieke schoonheid, zoals dat bijvoorbeeld ook het geval is bij etnische kunstwerken. De meeste van onze klanten beschouwen zichzelf niet als gelovig, al zijn er ook vrome zielen bij voor wie die werken ongetwijfeld een meerwaarde hebben. Het spreekt voor zich dat de beeldhouwkunst uit de haute époque op meer belangstelling kan rekenen in overwegend katholieke kringen en landen. Veel van onze klanten zijn echter niet christelijk. Interessant wat dat betreft, is dat een klein aantal klanten die de joodse godsdienst belijden afbeeldingen van het leven en de dood van Christus kopen en die ook openlijk tentoonstellen bij hen thuis. Ze worden vooral aangetrokken door wat ze zien. Ze appreciëren de artistieke waarde, niet de religieuze waarde. Anderzijds kunnen grote Italiaanse en Franse objecten rekenen op een grote belangstelling, doordat ze rust, sereniteit en harmonie uitstralen, kenmerken die alom gewaardeerd worden.

De haute époque was erg in de mode na de Tweede Wereldoorlog en is, zeker sinds het begin van dit decennium, aan een comeback bezig. Hoe verklaart u de verminderde belangstelling aan het einde van de 20ste eeuw en de hernieuwde belangstelling nu?

Er zijn momenten geweest dat veel oude werken werden bestempeld als ouderwets door mensen die hun kwaliteiten misschien niet zo goed konden inschatten. De kunst uit de haute époque vraagt tijd, geduld, kennis en een aanzienlijk budget. Voor sommigen lag de lat gewoon veel te hoog, waardoor ze dan maar kozen voor dingen die makkelijker en goedkoper waren. Dat past wellicht bij het hectische ritme van de moderne samenleving en het algemene verlangen naar snelle voldoening. Die drang om mee te gaan met zijn tijd en een hippe indruk te maken heeft in belangrijke mate bijgedragen tot het afwijzen van oude kunst in het algemeen, niet alleen die van de haute époque. Die markt is niet echt ingestort, maar eerder gekrompen. De prijzen stagneerden, door de concurrentie van andere genres van verzamelobjecten die meer 'sexy' of lichter verteerbaar waren. Dat de haute époque nu weer in de lift zit, is volgens mij te danken aan verschillende factoren. De intrinsieke kwaliteit van de werken uit die periode heeft wellicht voor een ruimere erkenning gezorgd. Ze passen immers net zo goed in een traditioneel interieur als in een meer hedendaagse woning. Steeds meer verzamelaars erkennen trouwens het tijdloze karakter van die werken, die soms acht eeuwen oud zijn, de tand des tijds hebben getrotseerd, een eigen leven hebben geleid, in andere handen zijn beland en er over acht eeuwen wellicht nog altijd zullen zijn. Het is lang niet zeker dat de hedendaagse kunst ook zoveel geluk zal hebben. Ik zelf betwijfel dat. Er zijn daarentegen steeds meer mensen die verleid worden door het idee een tijdlang de hoeder van een magistraal object uit de middeleeuwen of de renaissance te kunnen zijn, voor een veel kleiner bedrag dan wat je tegenwoordig neer moet tellen voor een hedendaags kunstwerk. Die waardevergelijking heeft ongetwijfeld een grote rol gespeeld in de hernieuwde belangstelling voor de haute époque, die nog steeds veel te laag gewaardeerd wordt in vergelijking met de astronomische prijzen van sommige hedendaagse kunstwerken. Ook de moderne kunst is voor veel verzamelaars nog te duur, terwijl de prijs van oude meesterwerken erg schappelijk is, voor zover ze natuurlijk nog beschikbaar zijn.

Kunt u ons een idee geven van de prijs?

De prijs hangt af van de kwaliteit van het werk, de conditie waarin het verkeert, de herkomst en de toeschrijving aan een kunstenaar of atelier van naam. Middeleeuwse sculpturen van topkwaliteit, de meest begeerde, kosten al snel honderdduizenden, soms zelfs miljoenen pond. Toch hoeft het allemaal niet zoveel te kosten. Je kunt nog altijd kwaliteitswerken op de kop tikken voor dertig- tot veertigduizend pond. Idem voor middeleeuwse meubelen, die veel goedkoper zijn dan stukken uit de 18de eeuw, waarvoor je miljoenen moet neertellen. Zelfs voor de fraaiste Vlaamse wandtapijten uit de 16de eeuw betaal je maar twee- tot vierhonderdduizend pond. Dat is een fractie van de gemiddelde prijs van een modern werk. Het is echter onmogelijk een bodemprijs vast te stellen voor werken uit de haute époque, want het gaat om een veel te brede waaier. Voor uitzonderlijke kunstwerken, zoals middeleeuws email- of ivoorwerk, betaal je sowieso een paar miljoen pond. Ook de mooiste bronzen kunstvoorwerpen uit de renaissance zijn peperduur. De serieuze verzamelaars staan echter te trappelen van ongeduld. Het is veel makkelijker voor ons om een fraaie sculptuur uit de middeleeuwen of de renaissance aan hen te verkopen voor vijfhonderdduizend pond dan een onbeduidend object voor vijfduizend pond. Beginners zullen eerst hun passie volgen en objecten kopen waar ze dol op zijn, het liefst van zo goed mogelijke kwaliteit. Je koopt beter één echt mooi object dan twee middelmatige. Een kleine maar fraaie collectie is veel beter dan een grote maar banale collectie.

U wees daarnet op een belangrijk punt: de conditie waarin het verkeert van die soms erg oude werken. Hoe zit het daarmee?

Eeuwenoude objecten verkeren natuurlijk niet meer in dezelfde staat als oorspronkelijk. Het pa-

tina bepaalt als zichtbaar ouderdomskenmerk in grote mate hun waarde. Is er geen patina, dan is het opletten geblazen. Dat geldt met name voor middeleeuwse meubelen, waarvan vaak grote delen zijn vervangen. Volledig intacte gotische, renaissancistische en barokke meubelen zijn erg zeldzaam en hun prijs is er ook naar. Cruciaal voor een liefhebber is te weten of de schade iets afdoet aan de intrinsieke kwaliteit en de schoonheid van het object. hetzelfde geldt voor restauraties. Werken die te ingrijpend of ondoordacht zijn gerestaureerd, zullen wij nooit aanbieden. Voor ons is het simpel: 'less is best'.

Wat is er eigen aan de Belgische en Nederlandse haute-époquemarkt? Waarin verschillen die van elkaar?

Met de haute époque is het zoals met andere genres: verzamelaars hebben elk hun eigen smaak. Veralgemenen is dus moeilijk. Toch is er een constante: serieuze verzamelaars hebben alleen belangstelling voor topkwaliteit. En dat geldt zeker voor de landen die u daar noemt. De Belgen en Nederlanders hebben een echte verzamelaarsmentaliteit en zijn natuurlijk vooral geïnteresseerd in oude kunst uit eigen land. Toch beperken ze zich daar niet toe. Ze hebben ook belangstelling voor tal van andere domeinen. Objecten uit de middeleeuwen en de renaissance lijken hen meer aan te spreken dan die uit de barok. Uitgesproken religieuze werken vinden natuurlijk meer aftrek in België dan in Nederland. Ook opvallend is de interesse van Belgische en Nederlandse verzamelaars voor houten, stenen en albasten objecten en ivoorwerk, terwijl marmer en brons dan weer minder in trek zijn. Bijzonder gewild zijn de fraaie en rijk versierde kasten uit de renaissance, net als nog niet gerestaureerde paren gotische kandelaars. Credensen en tafels uit Frankrijk en Italië zijn ook erg in trek, samen met sculpturen en objecten.

onder

Deze belangrijke en zeldzame Franse kast is toegeschreven aan Hugues Sambin (1520-1601), een meester uit Bourguignon. Deze is gemaakt van gesculpteerd notenhout, versierd met antieke marmers en schilderijen. Afkomstig uit het Kasteel van Wespelaar in België, werd zij op 17 november 2010 door Sotheby's verkocht voor £ 157.250 (€ 215.200). © Sotheby's.



Musea en openbare collecties. Het advies van Nicholas Mullany

"Het is moeilijk kiezen uit al die prachtige instellingen. Wat Groot-Brittannië betreft, zijn de afdelingen van middeleeuwse kunst van het Victoria & Albert Museum in Londen voor mij gewoon een must. Ik ga het hier niet hebben over de andere zeer bekende internationale instellingen, want die trekken sowieso al veel bezoekers, maar hierbij toch graag een kleine en erg persoonlijke selectie van instellingen die echt het bezoeken waard zijn: het Musée de Cluny / Musée National du Moyen Âge in Parijs, het Groeningemuseum in Brugge, The Cloisters in New York, het Bode Museum in Berlijn, het Liebieghaus in Frankfurt, het Suermondt-Ludwig Museum in Aken en het Schnütgen Museum in Keulen."

Meer weten**Contact opnemen**

Mullany Haute Epoque Fine Art
Carlisle Mansions 16
Carlisle Place
Londen
Groot-Brittannië
www.mullanyfineart.com